

Izdavač je bibliografije Österreichisches Ost- und Südosteuropa Institut u Beču, ustanova podređena austrijskom saveznom ministarstvu nastave. Sastavljač bibliografije dr Anton Scherer, historičar i literarni historičar na sveučilištu u Grazu, izradio je tu bibliografiju disertacija jugoistočnog područja najviše zbog toga što je veliki dio tih radova ostao do danas neobjelodanjen, pa je tako manje ili više njih palo i u zaborav. Smatramo da je bibliografija zaista vrijedan prilog, to više što je i Jugoslavija zastupana sa više od 400 disertacija, a od toga je više od dvije stotine političkohistorijskih, pravnohistorijskih i poneka kulturnohistorijska disertacija. A prilično je zamašan broj i onih u kojima je obrađena i ekonomskohistorijska komponenta.

Autor je bibliografiju razradio ovako: u uvodnome su dijelu popisane disertacije pod zbirnim nazivom Jugoistočna Evropa, od općih tema do područja prirodnih nauka. Daljnju podjelu autor je izvršio prema zemljama, dajući unutar geografske podjele zasebno mjesto Austro-Ugarskoj Monarhiji, pa su disertacije u tom dijelu posebno zanimljive i za sve one jugoslavenske historičare, koji se bave razdobljem do 1918. Unutar geografskog prostora, kao i u uvodnome dijelu, teme su raspoređene od općih do područja prirodnih nauka. Disertacije su dalje razvrstane kronološki po podgrupama, tj. od godine kad je obranjena, a uz to je uvijek naveden i podatak je li i objelodanjena u cijelosti ili samo u izvodu. Osim toga je navedena godina obrane, mjesto i fakultet ili visoka škola. Obradeni geografskopolički prostori su ovi: Albanija, Bugarska, Grčka, Jugoslavija, Rumunjska, Slovačka, Turska i Mađarska. Na kraju bibliografije priopćen je popis većih sveučilišnih centara s brojem disertacija, uz statistički pregled unutar obrađenih političkogeografskih prostora. Iz statistike proizlazi da se golem broj — više od 2000 disertacija — manje-više odnosi na Jugoistočnu Evropu. Od toga je od 1918—1938. obranjeno 190 disertacija, u kojima je direktno obrađen jugoslavenski teritorij, 1935—1945. je taj broj opao na 122 priloga, a od 1946—1960. obranjeno je 120 disertacija, pa je njihov ukupan broj 432 disertacije. Skrećemo, međutim, pažnju na to da u taj zbroj nisu uključene disertacije, što ih je Scherer uklopio u poglavlje pod naslovom Austro-Ugarska Monarhija, a u kojem je stanoviti broj radova direktno vezan za jugoslavenski prostor.

Kako je broj popisanih disertacija, koje mogu interesirati sve naše historičare i literarne historičare uistinu velik, izdvojili smo samo nekoliko naslova, kako bismo barem tako upozorili na obilje materijala, koji je na žalost, vjerujemo, manje-više ostao sve do danas neiskorišten. Tih nekoliko izdvojenih naslova svrstali smo unutar našeg povijesnog razvoja u nekoliko grupa: do 1918, od 1918. do 1941, od 1941. do 1945, zatim poslijeratno razdoblje i kao zasebna malena skupina disertacije ekonomskohistorijskog sadržaja. Taj popis priopćujemo abecednim redoslijedom unutar svake male grupe s prezimenom i imenom autora, naslovom teze, mjestom i godinom gdje je obranjena.

1 Razdoblje do 1918.

Razdoblje do 1918, vremenski ograničeno od ugarsko-hrvatske nagodbe do raspada Monarhije, karakterizira to što je razmjerno velik broj disertacija posvećen okupaciji i aneksiji Bosne i Hercegovine, zatim balkanskim ratovima, a povremeno se obrađuje i Vojna krajina. Osim toga, uočljivo je a i razumljivo da su gotovo sve disertacije obranjene na austrijskim sveučilištima, u Beču ili Gracu:

Fränkel Arié, Die Annexion Bosniens und der Herzegowina im Lichte der wiener Presse, Wien 1935.

(Aneksija Bosne i Hercegovine u svjetlu bečkog novinstva)

Hasenmayer Herbert, Die Stellung der österreichischen Sozialdemokratie zum Nationalitätenproblem in Österreich, Wien 1950.

(Stav austrijske socijalne demokracije spram nacionalnog problema u Austriji)

Kirchl Adolf, Österreich-Ungarn im Spiegel der englischen und französischen Publizistik, Wien 1936.

(Austro-Ugarska u ogledalu engleske i francuske publicistike)

Požezanac Svetozar, Die Struktur der k.k.Militärgrenze im Südslawischen Raum, Graz 1947.

(Struktura Vojne krajine u južnoslavenskom prostoru)

Schlanger Helene, Die deutsche Politik während des Balkankrieges 1912—1913, Wien 1928.

(Njemačka politika u vrijeme balkanskih ratova 1912—1913)

Schopf Gertrude, Die österreichisch-ungarische Monarchie und Seaton-Watson, Wien 1953.

(Austro-Ugarska Monarhija i Seaton Watson)

Schweighofer Isolde, Die Annexionskrise in ihrer historischen Bedeutung, Graz 1947.

(Aneksiona kriza u njezinu povijesnom značenju)

Waldbauer Anton, Der Berliner Kongress und die Okkupation Bosniens im Lichte der Wiener Presse, Wien 1934.

(Berlinski kongres i okupacija Bosne u svjetlu bečkog novinstva)

Woinovich Maria, Die kroatisch slawonische Militärgrenze von 1860 bis 1870, Wien 1940.

(Hrvatsko-slavonska Vojna krajina od 1860. do 1870)

2 Od 1918. do 1941.

Autori koji obrađuju međuratno razdoblje mnogo se i često bave općepolitičkim pitanjima, zanima ih i problem političkih stranaka u predratnoj Jugoslaviji, a poneki se bavi i na širem planu jadranskim pitanjem. Osim na bečkom i gradačkom sveučilištu te su teme autori branili većim dijelom u Njemačkoj:

Bartmann Wilhelm, Die Regentschaft im Königreich Jugoslawien, Graz 1936.
(Regentstvo u Kraljevini Jugoslaviji)

Basler Kamilo, Das Parteeleben im Königreiche der Serben, Kroaten und Slovenen, Leipzig 1926.

(Partijski život u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca)

- Lukić Rastislav*, Die Minderheitenfrage in Jugoslawien, Graz 1938.
(Pitanje manjina u Jugoslaviji)
- Rajić Ivan*, Jugoslawiens Position in der kleinen Entente, Graz 1935.
(Položaj Jugoslavije u Maloj antanti)
- Reuter Maria*, Die politischen Parteien in Jugoslawien von ihren Anfängen bis zur st. Veits-Verfassung vom 28. Juni 1921, München 1952.
(Političke stranke u Jugoslaviji od njihovog početka do vidovdanskog ustava 28. lipnja 1921)
- Udvarlić Saih*, Das adriatische Problem und Jugoslawien, Frankfurt 1925.
(Jadranski problem i Jugoslavija)

3 Od 1941. do 1945.

U ovom razdoblju registrirana je o političko-vojnoj historiji svega jedna disertacija. Autor je Karl Heinz Winkler, a disertaciji je naslov Die Partisanenkriegsführung. (Partizansko rukovođenje ratom). Obranjena je u Mainzu 1953.

4 Poslijeratni period od 1945. do 1960.

Autore zanimaju manje-više svi naši aktualni problemi od diktature proletarijata do radničkog samoupravlja.

Benseler Frank, Die Diktatur des Proletariats in der Verfassung der Föderativen Volksrepublik Jugoslawien, Köln 1958.

(Diktatura proletarijata u Ustavu Federativne Narodne Republike Jugoslavije)

Buekvič Franz, Die staatsrechtliche Stellung Kroatiens im Königreiche Jugoslawien und in der föderativen Volksrepublik Jugoslawien, Graz 1951.

(Državnopravni položaj Hrvatske u Kraljevini Jugoslaviji i u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji)

Frauenstein Ludwig, Die Arbeitsselbstverwaltung in Jugoslawien und ihre Bedeutung für die staatliche Ordnung, Köln 1957.

(Radničko samoupravljanje u Jugoslaviji i njegovo značenje u državnom poretku)

Matun Stefan, Die Behandlung des Eigentums in der Föderativen Volksrepublik Jugoslawien unter der Einwirkung der Plannwirtschaft, Wien 1949.

(Položaj privatnog vlasništva u FNRJ u uvjetima planske privrede)

5 Ekonomska historija.

Neobično velik interes pokazuju njemački i austrijski autori za privredno-historijski razvoj predratne Jugoslavije. Pojavljuju se, međutim, i disertacije koje obrađuju i privredni razvoj poslijeratne Jugoslavije, a poneki autor se zadržava još i na periodu Austro-Ugarske Monarhije.

Dohnal Maria, Die Produktionsverhältnisse in Kroatien-Slawonien, Dalmatien und Bosnien-Herzegowina während ihrer Zugehörigkeit zur österreichisch-ungarischen Monarchie, Graz 1945.

(Produkcioni odnosi u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni i Hercegovini u vrijeme njihove pripadnosti Austro-Ugarskoj Monarhiji)

Hartel Otto, Die Industrien Kroatiens und ihre geographischen Grundlagen, Wien 1944.

(Industrija Hrvatske i njene geografske osnove)

Jerovec Leon, Der Aufbau der jugoslawischen Textilindustrie, Wien 1934.

(Izgradnja jugoslavenske tekstilne industrije)

Jovković Velibor, Die Entwicklung der jugoslawischen Wirtschaft nach dem zweiten Weltkriege, Köln 1950.

(Razvoj jugoslavenske privrede nakon drugog svjetskog rata)

Marinović Milan, Wirtschaftliche Struktur Kroatiens und Möglichkeiten des wirtschaftlichen Austausches mit dem Deutschen Reiche, München 1943.

(Privredna struktura Hrvatske i njene mogućnosti razmjene s Njemačkim Reichom)

Pogačnik Eduard, Die Forstwirtschaft in Jugoslawien, Graz 1939.

(Šumska privreda u Jugoslaviji)

Sippel Rolf, Die Industrialisierung Jugoslawiens, Graz 1941.

(Industrijalizacija Jugoslavije)

Na kraju napominjemo da žalimo što ipak nije svaki naslov popraćen apstrak-
tom, koji bi ipak bio gotovo uvijek stanovita dopuna naslovu, to više što su
poneki prilično neprecizni, pa nije ni lako ustanoviti koje razdoblje zapravo
obrađuju. Osim toga, bila bi korisna dopuna i ponešto precizniji autorski indeks
s ponekim biografskim podatkom koji bi također bio koristan. Usprkos tim
dopunskim primjedbama, ponavljamo još jednom, kao i na početku, da je
navedena bibliografija neobično koristan priručnik i treba samo željeti da bude
što prije i opširnije nastavljen.

Miroslava Despot